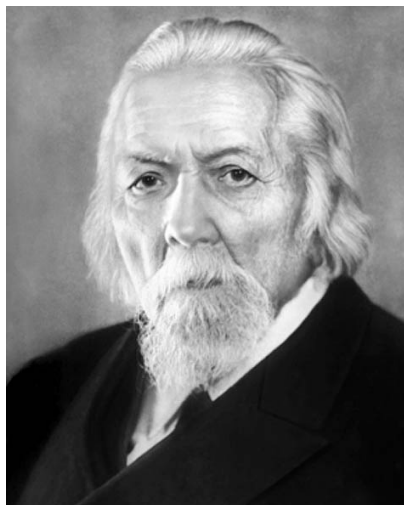

КАРПІНСЬКИЙ Олександр Петрович (Карпинский Александр Петрович; 26. 12. 1846(07. 01. 1847), с-ще Тур'їнські Рудники, нині м. Краснотур'їнськ Свердлов. обл., РФ — 15. 07. 1936, с. Удільне побл. Москви) — російський геолог, палеонтолог, громадський діяч. Перший президент АН СРСР (1917–36), академік АН УРСР (1925), Білоруської РСР (1928). Костянтинів. медаль Рос. геогр. товариства (1892), премія ім. Ж. Кюв'є Париз. АН (1922). Закін. С.-Петербур. гірн. інститут (1866). Працював у ньому (від 1869): 1877–96 — проф. геології. 1866–68 провадив геол. дослідж. на Уралі. 1869 захистив дис. «Об авгитовых породах деревни Мулдакаевой и горы Качканар на Урале». 1886 К. обрано ад'юнктом, 1889 — екстраординар., 1896 — ординар. академіком С.-Петербур. імператор. АН. Співзасн. (1882), дир. (1885–1903), почес. дир. (1903–29) Геол. комітету. Від 1919 — голова Поляр. комісії. 1899–1936 — президент Мінералог. товариства. Був головою організац. комітету та президентом 7-ї сесії Міжнар. геол. конгресу (1897, С.-Петербург). Член низки зарубіж. академій і наук. т-в. Наукові праці у галузі петрографії, стратиграфії, палеонтології, тектоніки, палеогеографії. Вперше висвітлив осн. риси тектон. будови Сх.-Європ. платформи, склав її тектон. і палеогеогр. карти. К. вперше застосував палеогеогр. метод для вивчення коливал. рухів земної кори, одним з

перших запровадив мікроскопіч. метод дослідж. гірських порід. Вивчав гірські породи Уралу, Кавказу, Сибіру, Примор'я, України. Запропоновану К. систему умов. знаків для геол. карт прийнято на Міжнар. геол. конгресі (1881). Велике значення мали дослідж. вченого для розвитку геол. наук в Україні, зокрема у вивченні тектон. будови її тер. Він передбачив 1870 наявність потуж. покладів кам'яної солі в Донбасі. 1946 АН СРСР засн. премію та золоту медаль ім. К. Його іменем названо місто у Свердлов. обл., вулиці в Харкові, С.-Петербурзі, містах Перм, Єкатеринбург, Пенза, Воронеж (усі — РФ), Краматорськ (Донец. обл.), н.-д. судно, Всерос. н.-д. геол. інститут РАН у С.-Петербурзі, вулкан і хребет на о-ві Парамушир (Курил. о-ви, РФ), гору на Приполяр. Уралі. Прах К. розміщений у Кремлів. стіні на Красній площі (найстаріший (за датою народж.) з похованих у цьому некрополі).

Основні праці

Материалы для изучения способов петрографических исследований. С.-Петербург, 1885; Очерк физико-географических условий Европейской России в минувшие геологические периоды // Приложение к 55 т. Зап. АН. 1887; Общий характер колебаний земной коры в пределах Европейской России. С.-Петербург, 1894; Об остатках едестид и о новом их роде *Helicoprion*. С.-Петербург, 1899; О трохилисах. С.-Петербург, 1906; Собрание сочинений: В 4 т. Москва; Ленинград, 1939–49.

Рекомендована література

1. Александр Петрович Карпинский. 1847–1936. Москва; Ленинград, 1938;
2. Личков Б. Л. А. П. Карпинский и современность. Москва; Ленинград, 1946;
3. Косыгин Ю. А. Академик А. П. Карпинский – основатель школы русских геологов. Москва, 1950;
4. Кумок Я. Н. Карпинский (Сер. Жизнь замечательных людей). Москва, 1978;
5. Романовский С. И. Александр Петрович Карпинский. Москва, 1981.

Д. Є. Макаренко

Бібліографічний опис:

Карпінський Олександр Петрович / Д. Є. Макаренко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2012. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-10077>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).